

המייסדים

רמת צבי | 1942

 ציפורה וברוך ברזינה (בירן)	 צפריה ויוסף עזריאלי	 פרידה ואליהו רמות (שולמן)	 מילכה וחנוך אדלמן	 חיה ומשה פיכמן	 מרגלית ומנחם רק	 רחל ובנימין רודברג	"שימרון" 1942-1943
 פרומה ואשר אלרואי (בלינדמן)	 יפה ופנחס חנס	 יונה וחנוך בן זאב	 עליזה ויצחק ברזיר	 אביבה (זינה) ואליעזר סירקיס	 שושנה וצבי דרפלו	 חנה ואברהם שלח	 בת שבע ואברהם זגרמן (זריד)
 שושנה ואלכסנדר שלו	 אטקה ויעקב שורניק	 חנה ודוד בר	 צ'רנה ומשה אלברג	 אביבה חאב פרידמן	משוחררי הבריגדה ו"טירה" 1946-1947	 לאה ואריה ארגון	 מיכל ופנחס גוובסקי
 יונה ודוד גולדנברג	 טובה וצבי אברמוביץ	משוחררי צה"ל ו"מהעיר אל הכפר" 1948-1952	 חייקה ושבתאי לביצקי	 לאה ואריה פודרובסקי	 חיה ואריה גילביץ	 חיה ואלברט סולטיס	 מלכה ואברהם לנדאו
 רבקה ויצחק שרביט	 רבקה ויוסף ספקטור	 ציפורה וצבי פישר	 אנקה ורודולף פולצ'ק	 קלרה (אורה) ודוד פישר	 ג'ני וישעיהו דובלין	 מרגלית ונחמן ורובל	 מרים ומנחם פרידמן
 זושה ופיבל פוגל	 אירנה וחיים קיבנסון	 ורדה ויוסף אבנר	"עליית גומולקה" (העליה מפולין) 1957	 אלזה ויוסף שטרן	 חיה ויעקב אברמוביץ	 יהודית ויוסף פרלמוטר	 טוני ואברהם בורנשטיין
 רוזה ושלמה קיפר	 רחל וזאב קרבט	 פרומה ומשה גולדפרב	 הלנה והרץ דור				

מושב רמת צבי הוקם בראשיתו על ידי עולי פולין, ליטא, רומניה וצ'כיה, אשר התארגנו כגרעין בשם "ארגון הגליל", שנרשם כאגודה שיתופית ב-1938. החברים שהיו בשמרון שליד נתלז וחיזו חיי קבוצה. בתחילה תוכנן הגרעין להתיישב באזור קדש נפתלי, אך כאשר התברר שבמקום לא נרשם מספיק אדמות וכי הוא אינו מתאים להתיישבות משפחתית על בסיס משק פרטי, הפנו המוסדות המיישבים את הגרעין להקמת יישוב חדש בעמק יזרעאל, באדמות תמרה, שנרכשו על ידי הקק"ל. בשמרון קיבלה הקבוצה השטח הקלואי ועברה תהליכי גיבוש לצורכי התיישבות. בתקופת זו התנסו החברים במגוון עבודות חקלאיות - רפת, לול, גידולי ירקות ופלחה וחלקם עבדו בעבודות חוץ כגון ייעור. חיי יישוב הרי צעיר טעם הקק"ל.

ב-1939 שכללה הקבוצה שני חברים, אריה ונחן הירשפלד, שנרצחו על ידי ערבים בתקופת המאורעות ועל שמם נקראה הספרייה שנבנתה מאוחר יותר במושב. בנובמבר 1941 הגיעו ראשוני המתיישבים לתמרה - בנימין רודברג, מנחם רק ומשה פיכמן. נופי עמק יזרעאל נפרשו לפנייהם, אך אדמת הבור שהוקצתה ליישוב הצמיחה רק קוצי סיריה בגובה אדם, על כן אמר בנימין: "במקום שבו צומחים קוצים בנדיהם תצמח גם חיטה". הם הגיעו עם שתי פרדות הרוממות לעגלה ומכונת זריעה אחת והחלו מיד לעבד את הקרקע. אליהם הצטרפו מתיישבים נוספים מקבוצת "ארגון הגליל", שהתגוררו בתחילה במושב מולדת השכן, כ"ג סיון תש"ב 1942. הצטרפו כל הגרעין, שנמנה 26 משפחות. ביניהם היו גם 5 ילדים, שלמדו במושב מולדת. מועד זה נקבע כמועד ייסוד המושב שנקרא אז "תמרה-ארגון הגליל". צריפי הקומה באזור הנמצא כיום במרכז הכפר, ואלה שימשו למגורים עד שנבנו הבתים הראשונים בשנים 1943/4. בתחילה חיי שיתוף קבוצה ולאחר מכן עיבר כל מתיישב את אדמתו ואת נחלתו באופן עצמאי.

המתיישבים הראשונים חיו בתנאי חיים קשים על אדמת בור, ללא מים, חשמל וכבישים. בשנים הראשונות הובאו המים מקיבוץ גבע וקיבוץ עין חרוד השוכנים במרחק כ-7 ק"מ באמצעות בחיית על גבי עגלות הרוממות לפרדות. עד מרכז הכפר, כל חבר היה בא לקבל מים בכדים לצורכי ביתו. המים חולקו במשורה והכמות שהתקבלה זרחה הייתה להספיק לשתייה, ביטול, מקלחות והקלאות.

בשנת 1944, החלו בבניית מגדל המים שממנו סופקו על ידי אגודת המים "עין חרוד" באמצעות קו מים שהונח בשנת 1946. רק בשנת 1964 הגיעה תוספת מים מן המוביל הארצי ואז ניטע פרוט אשכוליות.

לצד חלק מהמשפחות שנאחזו בעקשנות בקרקע, הקשיים הרבים והבידוד הכפי גרמו לאורך השנים לעזיבת חלק מהמתיישבים, והם הלכו לנסות את מזלם במקומות אחרים. במקומם עזבה היישוב פעם אחר פעם על-ידי גלי מתיישבים חדשים. בשנת 1946 הצטרפו ליישוב קבוצה נוספת מחיילי הבריגדה.

בקץ 1947 הגיעה קבוצה נוספת מ"ארגון ברוכוב" מטירה. ספורים: תחילת שנות ה-40 קיבלו הגברים הכשרה חקלאית בכפר יהושע והנשים הילדים הוכשרו במשק הפעולות בעפולה. לאחר מכן, בשנים 1943-1947, התיישבה קבוצה זו בפאתי הכפר הערבי "טירה" ובצמוד לו, שעל אדמותיו ממוקמים כיום גזית ובית קשת.

הציווי החמישי ב"עשרת הדברות" שעל לחות הברית: "כבד את אביך ואת אמך", יש עמו משמעות מרחיבה-ערכית ומוסרית. הוא מצווה אותנו נוסף לכיבוד אלה שהביאו אותנו לעולם וגידלו אותנו, לכבד ולהוקיר ולספר לדור ולדורות גם את אלה שעמלו וטרחו לייסוד מושבים והתפתחותם מאז ימים ראשונים ועד לימינו אלה.

כשם שאנו מצויים לזכור ולהנציח את אבות המייסדים שהגו את רעיון מושב העובדים וקבעו את עקרונותיו, עלינו לכבד ולהוקיר את ממשכיו דרכם של בנינו ובני בנינו ואלה שבוכותם קמו וקמים מושבים חדשים בכל מרחבי ארצנו, שהם הערובה לקיום וחיוק המרחב הכפרי תוך התמודדות עם חליפות העתים והשינויים החברתיים והכלכליים של העידן החדש. בספר המעשים הטובים של עם ישראל, רבים הם הדפים שרשמה תנועת המושבים, במפעל האדיר בתחיית הארץ ויישובה, ובכינון מדינת ישראל התפתחותה ובבנייה. תנועת המושבים חוללה את אחת המהפכות החברתיות הגדולות, בתולדות עם ישראל. "החלוצים הראשונים" - אנשי העליות השנייה והשלישית סוללו הדרך של ההתיישבות בארץ ישראל, הניחו את היסודות להתיישבות המושבית וקבעו את עקרונותיה, הם מצאו שפה משותפת של אחדות המעשה עם "החלוצים האלמונים" התיישבות העולים מארצות אסיה ואפריקה ושרידי השואה, שעלו בהמוניהם בתהליך ההירואי של קיבוץ הגלויות עם קום המדינה, ליישב את מרחבי הנגב הריקים לכבוש את טרשי הגליל השוממים לבצר את גבולות המדינה להפוך את הרי יהודה לפרודור התיישבותי ובטחוני לירושלים בירת ישראל. כמו גם אלה שחלפו, הבנים ובני הבנים ואת כל אלה המתמודדים יום יום לקיום ולחיוק המרחב הכפרי לכבוש את כל מרחביה השוממים של הארץ ולעשותם ישובים פורחים לתפארת מדינת ישראל ולתהילה.

גשה זאת במפגש שבין אנשי המושב לבין העלייה החדשה, שהיתה ברובה עלייה של שומרי מסורת. לא רמה לעימותים מיותרים והיא בין הגורמים המרכזיים לצמיחתה של תנועת המושבים לתנועה מובילה בהתיישבות העובדת. תנועה שהיי מורשת ישראל במושביה הן "גומת חן" פנייה של החברה הישראלית ככלל ושל ההתיישבות העובדת בפרט. התיישבות המושבית, הוכיחה ומוכיחה כי אפשר לקיים חיים משותפים ופוריים של בעלי השקפות עולם שונות ואורח חיים שונה תוך כיבוד הדדי ושילוב ערכי מורשת ומסורת בחיים הקהילתיים ובחי היומיים המשותפים.

הערבות ההדדית של "ישראל ערבים זה לזה", הוא יסוד קיומנו כתנועה וכעם. בימים אלה, כאשר קרעים חברתיים ושסעים פוליטיים מאיימים על שלמות העם והמדינה, מצויים אנו לשמש מופת לא רק בתוך ביתנו-תנועתנו, עלינו להיות מורי דרך לרבים להסרת מחיצות ושבת אחים גם יחד.

תתברכו ממקור הברכות ויהי נעם ה' עליכם ומעשי ידכם יכוונן לשם לתפארת ולתהילה.

חברות וחברים יקרים,

ייעודה של תנועת המושבים לאורך שנותיה נמצא על ציר משותף, אשר בשנים האחרונות הטיבו החברים להגדירו: "שליחות לאומית שהיא זכות".

בשנותיה הראשונות של תנועת המושבים, ימי ראשית ההתיישבות העובדת בארץ, ייעוד זה בא לידי ביטוי בהקמתם של עשרות מושבים, בהיאחזות בקרקע ובשיתופות מלאה לבניין המדינה שבדרך. בהמשך, עם קום המדינה, היוותה התנועה מנוף, מסד ובית למאות מושבי העולים אשר הוקמו מהנגב ועד הגליל לאורכה ולרוחבה של הארץ.

אנו מצדיעים לבני התנועה אשר קלטו והדריכו את המושבים עם הקמתם.

ברבות השנים היכו המושבים שורשים עמוקים באדמת הארץ. ההתיישבות הוותיקה וההתיישבות הצעירה מהווים עמוד תווך בחיי המדינה מתוך ערכים של אהבת האדם והאדמה ומחויבות לציונות, לשלום ולבטיחותן ברבדי השנים.

סיפורם של המושבים החל לפני למעלה מתשעים שנה, תקופה שכמוה כחרף עין על דפי ההסטוריה ובכל זאת, רבים ההישגים ומגוונים. אדמות שהיו שממה אלפי שנים, הפכו ליישובים פורחים, שטחים מעובדים לתפארת מהווים לא רק את פנינת הנוף של ארצנו אלא גם מקור לגאווה לאומית ולחקלאות ששמה יוצא למרחוק. כבר אמרנו: שליחות לאומית שהיא זכות...

תנועת המושבים מבקשת להצדיע למייסדי המושבים ולהשמיע את סיפורם. מתוך מרחק הזמן מצאנו לנכון לעצור לרגע את מרוץ החיים, להתבונן לאחור, להכיר בדרך, להוקיר את שהלכו בה ראשונים והתנו לנו את ההמשך. מתוך העיסוק בדפי ההיסטוריה, המובאים בספר זה מפיחה של נציגי המושבים עצמם, המייסדים והדורות הבאים אחריהם, נוכיר לעצמנו שאין לקבל את הדברים כמובנים מאלהים. נשאב השראה וכוז להמשיך בדרךנו. לחלום ולהגשים, להתאים את המושב למציאות המשתנה שבה החקלאות אינה עיסוק היחיד או העיקרי ובכל זאת להישאר מחוברים בכל רמ"ח אברינו וערכינו לקרקע. תוך שמירה על החקלאות לדורות הבאים. שנודע לבנות את הפעילויות החדשות במושב בתיירות, באומנות ובשלל הרעיונות החדשים באופן המידתי התואם לרוח ולנוף המושב.

שנהיה לחברה וקהילה מאוחדת, חזקה ואוהבת עם אחריות הדדית. חברה ערכית המצמיחה נוער ערכי משפיע ותורם.

ברכה,
מאיר צור
מוז"ל תנועת המושבים
יו"ר התאחדות חקלאי ישראל

מנחם הכהן
רב תנועת המושבים